

Online bomen over meer bos

Er wordt de laatste jaren veel gesproken over bosuitbreiding in Nederland. De plannen rollen over elkaar heen, met de Bossenstrategie als klapstuk. Maar in de praktijk blijkt het lastig om het Nederlandse bosareaal daadwerkelijk te laten groeien. Waar ligt dat aan en hoe zorgen we dat die bosuitbreiding er wel komt?

Op 21 januari jl. organiseerden Communicatiebureau De Lynx en Stichting Probos een online symposium over deze vraag. In dit Bosbericht wordt verslag gedaan van dit evenement.

Online bomen over meer bos

Nieuwe ambities voor bosuitbreiding

Bosuitbreiding is hot. Bossen hebben een grote maatschappelijke waarde en dragen bij aan oplossingen voor verschillende maatschappelijke opgaven, zoals het versterken van de biodiversiteit, bijdragen aan een gezond leefklimaat, voorzien in de hernieuwbare grondstof hout, recreatiegebied voor mensen en bovendien het vastleggen van CO₂.

Niet gek dus, dat in de Bossenstrategie een uitbreiding van het bosareaal met 10% (37.000 hectare) als ambitie voor 2030 is opgenomen. Een mooie opgave, maar ook een lastige. Bosuitbreiding is niet de enige maatschappelijke ambitie waar grond voor is vereist. En grond is schaars in Nederland.

Bosuitbreidingsbeleid is niet nieuw voor Nederland. Het Meerjarenplan Bosbouw uit 1986 ambieerde 30.000 tot 35.000 hectare nieuw bos en nog eens 15.000 hectare tijdelijk bos. In het Bosbeleidsplan van 1993 werd zelfs de ambitie uitgesproken van 75.000 hectare nieuw bos.

Sinds de lancering van het Meerjarenplan Bosbouw is er ruim 30.000 hectare bos bijgekomen, maar het bleek erg lastig om de volledige ambities te realiseren. Nu zijn de ambities weer hoog en de tijd tot 2030 kort. Hoe gaan we ervoor zorgen dat dat extra bos er de komende jaren daadwerkelijk komt? Daarover organiseerden Probos en Communicatiebureau de Lynx het online symposium met ruim 280 deelnemers.

Lessen uit Drenthe en Limburg

Meino Lumkes (provincie Drenthe) en Lex Hoefnagels (provincie Limburg) zijn al vele jaren nauw betrokken bij de provinciale uitrol van de bosuitbreidingsopgave. Hun

ervaringen met geslaagde en mislukte initiatieven voor bosuitbreiding zijn waardevolle lessen voor de huidige opgave.

Beide provincies verstrekten bijvoorbeeld provinciale subsidies bovenop de Europese 'set-aside' regeling voor het uit productie nemen van landbouwgronden (1988 - 1992) en de stimuleringsregeling bebossing landbouwgronden van de Rijksoverheid. Na het wegvallen van deze regelingen is de provincie Drenthe op eigen kracht doorgegaan met het subsidiëren van bosuitbreiding.

In Drenthe is ook aan het begin nadrukkelijk nagedacht over wáár deze bossen moesten komen en is de provincie in gesprek gegaan met LTO over geschikte locaties waar je wel bossen op landbouwgrond wilt hebben (en waar niet). Nieuw bos aansluitend op bestaande bossen, natuurgebieden, recreatiegebieden en inpassing van bos rondom dorpen waren in dit geval de makkelijkst overeen te komen vormen van bosuitbreiding.

Een belangrijke les in zowel Drenthe als Limburg is dat bosuitbreiding een lang traject is en het een uitdaging is om initiatiefnemers op de rails te houden. Volgende financiële en procedurele ondersteuning vanuit de provincie helpt daarbij. Bestuurlijk draagvlak, een provinciaal ambtenaar die zich voor bosuitbreiding hard maakt en financiële middelen bleken in beide provincies cruciaal.

Veelheid aan initiatieven

22.000 van de 37.000 hectare moeten buiten het Natuur Netwerk Nederland (NNN) worden gerealiseerd. Een groot deel hiervan is nog niet concreet uitgewerkt of gefinancierd. Floor Verdenius van het Burgerinitiatief Klimaatbomen heeft grote zorgen of de ambitie wel wordt gehaald en of het genoeg zal zijn; vanuit klimaat oogpunt zouden er nog veel meer hectares nodig zijn! Het Burgerinitiatief pleit voor een veel hogere urgentie bij de overheid om bosuitbreiding en bomenaanplant op de agenda te zetten en daarmee een substantiële bijdrage te leveren aan het oplossen van klimaatopwarming.

Bomen kunnen het landschap versterken en verrijken, zoals hier bij het Anlooërdiepje (Foto: Marco van de Burgwal - Staatsbosbeheer)

Bosaanplant Wolfkaterbeek (Foto: Probos)

Positief is het enthousiasme voor meer bos en bomen. Er is in Nederland een veelheid aan initiatieven van personen en organisaties die bij willen dragen aan bosuitbreiding en bomenaanplant. Van burgers die lokaal bomen planten tot grote multinationals die tientallen tot honderden hectares willen realiseren. Hoeveel hectare al deze initiatieven samen aan de ambitie bijdragen blijkt lastig te bepalen en het is de vraag of veel van die nieuwe bomen en bossen niet gelijktijdig door verschillende partijen als succes worden geclaimd. Een centrale agenda waarin alle initiatieven samenkomen en hun krachten bundelen, kan bijdragen aan een snellere en grotere bosuitbreiding in Nederland.

Kansenkaart provincie Groningen

De provincie Groningen werkte al aan een plan voor meer bomen en bos voordat de landelijke Bossenstrategie in beeld was. Linda Noorman lichtte tijdens het online symposium toe hoe de provincie de komende tien jaar 750 hectare extra

bos en bomen wil realiseren, een uitbreiding van het Groningse bosareaal met 10%. Voor de uitrol van deze provinciale bosuitbreidingsopgave is een Programma Bos en Hout ontwikkeld, waarin allerlei varianten van bosuitbreiding zijn uitgewerkt zoals nieuwe dorps- en stadsbossen, natuurbossen, agroforestry, groene lijnen in het landschap, vergroening van bedrijventerreinen en erfbeplantingen. Via regionale sessies met natuurorganisaties, gemeenten en andere belanghebbenden is een kansenkaart gemaakt met de beste kansen voor meer bos en bomen in het Groningse landschap.

Probos heeft voor de provincie een breed scala aan beplantingstypen uitgewerkt. Per beplantingstype zijn de aanplant- en beheerkosten berekend en zijn de verschillende baten in beeld gebracht, bijvoorbeeld de CO₂-vastlegging per beplantingstype, recreatiebaten en de bijdrage aan biodiversiteit. Linda Noorman benadrukt dat dit van belang is om aan te tonen dat bos niet alleen geld kost,

maar ook veel oplevert. Dit vergroot het draagvlak voor bosuitbreiding.

Opgaven combineren

Tijdens interactieve break-outsessies hebben de deelnemers met elkaar gebrainstormd over de kansen voor bosuitbreiding en de knelpunten die moeten worden aangepakt. Nederland kent momenteel meerdere grote ruimtelijke opgaven, die ieder een beroep doen op de schaarse grond. Er ligt daardoor teveel druk op de beschikbare ruimte om grond enkel en alleen voor bosuitbreiding te gebruiken. Een belangrijke kans voor bosuitbreiding ligt daarom in 'verboming' van het landschap; bomen integraal inzetten en dáár aan te planten waar ze ook andere functies dienen in de andere landelijke ruimtelijke opgaven die er liggen.

De verschillende grote ruimtelijke opgaven, zoals woningbouw, vergroening van steden, aanpak van stikstof, versterken van de biodiversiteit en waterbuffering, worden door verschillende ministeries aangestuurd. Er is een integrale aanpak en een sterke regie van de overheid nodig om onderlinge concurrentie in ruimtegebruik te voorkomen en alle opgaven verweven met elkaar te kunnen realiseren.

Laagdrempeligheid nodig

Deze regie is volgens de deelnemers ook nodig om de drempel voor bosuitbreiding en bomenaanplant te verlagen. Starre bestemmingsplannen en beperkte afwaarderingsregelingen voor grond en verlies aan mestplaatsingsruimte, maken het voor gemotiveerde initiatiefnemers vaak moeilijk en onaantrekkelijk om met hun bosuitbreidingsplannen door te gaan. Een soepeler beleid als het gaat om bomenaanplant op grond met andere bestemmingen

dan bos/natuur kan helpen deze terughoudendheid voor bomen op bijvoorbeeld landbouwgrond te verlagen. Een van de deelnemers illustreerde dit als volgt: “In Nederland wordt iedere houtwal tussen akkers en weiden onmiddellijk administratief onttrokken aan de landbouw. Niet handig als je meer bomen buiten het bos wilt.”

Voor deze laagdrempeligheid pleitte ook Hanneke van Ormondt (Urgenda) tijdens het symposium. Urgenda ziet bomen en groen als een belangrijk element in de klimaat- en biodiversiteitsopgave en is daarom een initiatief gestart om in samenwerking met burgers bosuitbreiding te realiseren door gratis 1 miljoen bomen aan bijvoorbeeld agrariërs uit te delen voor de aanleg van groene randen om landbouwpercelen.

Financiering via ecosysteemdiensten

Financiering van bosuitbreiding is een belangrijk knelpunt, omdat veelal alleen de kosten worden meegenomen. Bossen leveren veel verschillende ecosysteemdiensten, die als belangrijke baten van het bos gelden, maar vaak niet worden meegenomen, omdat niet duidelijk is wat ze concreet opleveren. Inzicht in de monetair waarde van ecosysteemdiensten is belangrijk om de kosten en baten van bossen en bomen beter tegen elkaar af te kunnen wegen in de besluitvorming voor bosuitbreiding. Deze ecosysteemdiensten zouden meer en vaker monetair gewaardeerd moeten worden.

Een voorbeeld: De stijging in woning-

1 Ministerie van LNV, 2007. *Kentallen Waardering Natuur, Water, Bodem en Landschap Hulpmiddel bij MKBA's*. Rotterdam, Witteveen + Bos.

2 Zie voor meer informatie de brochure *Meer bos en bomen in Groningen voor klimaat, natuur en mensen*

3 <https://probos.nl/projecten/bosuitbreiding/1681-bossenmakelaar>

waarde door toevoeging van groen aan het uitzicht van woningen wordt geschat op 9% van de bestaande woningwaarde¹. Voor de provincie Groningen is berekend dat bijvoorbeeld de aanleg van 90 hectare stads- en dorpsbossen leidt tot een waardestijging van 4,5 miljoen euro van de nabijgelegen woningen. Met dit bedrag kan in theorie driekwart van de aanlegkosten van deze stads- en dorpsbossen worden betaald².

Daarnaast is het van belang dat overheden langdurige en eenvoudige regelingen voor de financiering van bosuitbreiding openstellen. Enkele deelnemers pleiten ervoor om dit te financieren door klimaatbelasting op bedrijven die CO₂ uitstoten.

Regionale kansenkaarten en een Bossenmakelaar

Om de bosuitbreidingsambitie van de Bossenstrategie met succes te kunnen realiseren, is regionaal overzicht belangrijk. Regionale kansenkaarten, zoals die onder meer door de provincie Groningen zijn gemaakt, kunnen hierbij helpen.

Het is mooi dat er zo veel positieve energie om bomenaanplant en bosuitbreiding heerst. Zowel aan de vraag- (financiering) als aanbodkant (locaties) zijn er veel initiatieven om bomen de grond in te krijgen. Als deze partijen elkaar weten te vinden, kan de beoogde 37.000 hectare in 2030 opeens een stuk dichterbij komen. Een Bossenmakelaar kan hierbij als katalysator van de positieve energie dienen en daarnaast partijen helpen om wegwijs te worden in het woud van regels, financiering en kennis die nodig is bij het realiseren van nieuw bos. Probos werkt op dit moment aan het opzetten van een Bossenmakelaar³.

Wat is nodig voor bosuitbreiding?

Het is een goede zaak dat er nu zoveel overheidsinitiatieven en private initiatieven zijn voor bosuitbreiding. De overheersende mening van de 280 deelnemers aan het online symposium was wel dat zonder extra impuls de huidige bosuitbreidingsplannen in Nederland niet worden gerealiseerd. Geconcludeerd werd dat het zaak is om te werken aan:

- Een sterkere overheidsregie voor bosuitbreiding in het koppelen van bosuitbreiding aan andere beleidsterreinen en financieringsstromen en het slechten van barrières in wet- en regelgeving.
- Het beter en eerlijker waarderen van de ecosysteemdiensten die (nieuw) bos en bomen leveren.
- Het vergoeden van grondwaardedaling op plekken waar landbouwgrond wordt omgezet naar bos.
- Het aanwijzen van gebieden waar bosuitbreiding bijdraagt aan de andere urgente ruimtelijke opgaven die er liggen, zoals woningbouw, buffergebieden rond natuur in het kader van stikstofbeleid, waterberging, recreatie en energieopwekking.
- Denken in meer bomen in plaats van alleen maar meer bossen. Niet overal zijn nieuwe uitgestrekte bossen mogelijk, maar kunnen bomen en landschappelijke elementen het landschap wel verrijken en versterken.

Probos en de Lynx gaan de komende maanden verder met (online) sessies om nieuwe ideeën te genereren voor bosuitbreiding in Nederland:

<https://delynx.nl/bos>.

Jasprina Kremers en Martijn Boosten

Illustratie voorblad: Susan Klinkert - De Lynx